

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet.

KSLA:s portalparagraf

Diagram som visar förändringen över tid för de olika regionerna som de beskrivs av Jordbruksverket. Åren 1998 och 2003 saknar data. Den allmänna trenden är att andelen gratisarrenden minskar sedan 1990-talets mitt vid ungefär 2015 ökar återigen andelen gratisarrenden, särskilt i Norra Sverige. Källa: Jordbruksverket.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, KSLA

Drottninggatan 95 B
Box 6806
113 86 Stockholm
tel 08 5454 7700
akademien@ksla.se
www.ksla.se

Facebook: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) @KSLAkademien
LinkedIn: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
X: KSLA @KSLA_Academy
Instagram: skogs_lantbruksakademien

MÅNADENS KARTA 13

Gratisarrenden för jordbruksmark

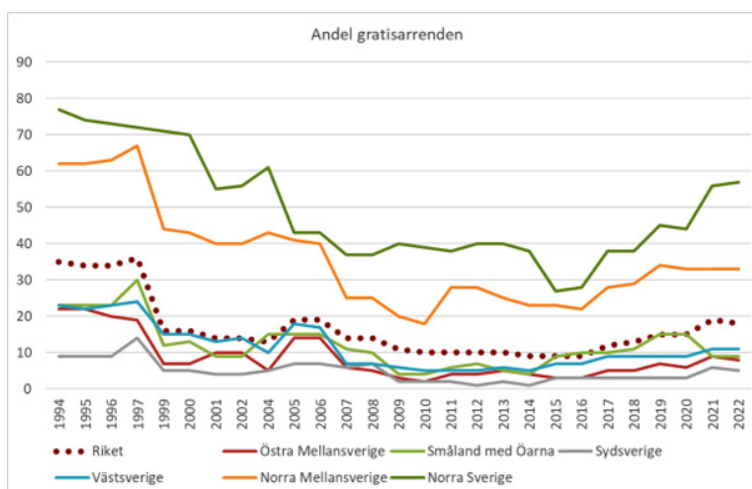
Arrendepriserna på jordbruksmark varierar mellan olika regioner och över tid. I Jordbruksverkets statistik kan man se att arrendepriserna generellt sett har ökat under den senaste 20 års-perioden. Markslagen påverkar naturligtvis, arrenden för betesmark värderas således till mindre än åkermark. Också det geografiska läget har betydelse. För åkermarken i Sydsverige var år 2022 arrendena på 3 500–4 000 SEK/ha i genomsnitt, medan det i exempelvis norra Sverige var under 500 SEK/ha (Jordbruksverket).

Arrenden finns i skilda sorter och de förändras över tid. Det kan vara hela gårdsarrenden och sidoarrenden. Gårdsarrenden minskade efter andra världskriget och sidoarrenden ökade i takt med att antalet jordbruk minskade. Den storskaliga bruksstrukturen som växer fram består delvis av en småskalig fastighetsstruktur där arrendet spelar en viktig roll (Jupiter 2014).

Det har tidigare uppmärksamats att stora andelar av arrendena av jordbruksmark inte är förknippade med någon ersättning. Dessa brukar betecknas som gratisarrenden. I kontraktet mellan markägaren och brukaren så stipuleras det inte någon ersättning för marken. Det finns många olika anledningar till att man har gratisarrenden. Det kan exempelvis vara att man upplåter det till en släktning, det kan också vara att man vill att markerna ska brukas och hållas öppna eller att värdet på marken är för lågt för att begära någon ersättning. Regelverket kring ersättningar i jordbruket, såsom avregleringen och EU-inträdet spelar också in på arrendets utveckling (Wästfelt 2014).

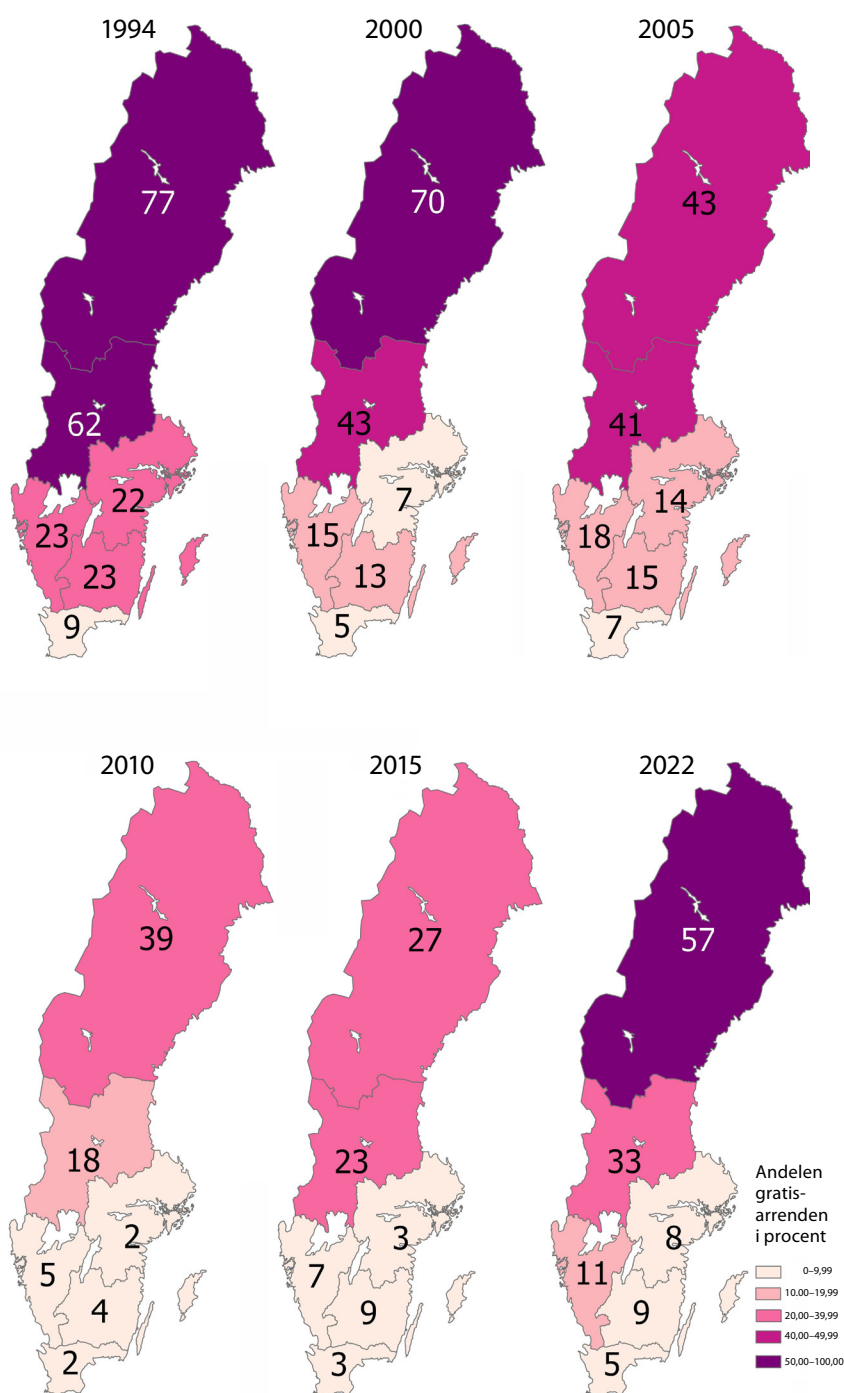
De sex kartorna från 1994 till 2022 på nästa sida visar på regionala skillnader i landet. Jordbruksverkets statistik är mycket grov här och det är områden som är större än de så kallade NUTS2 regionerna, så det blir inga tydliga rumsliga skillnader i detalj, men sett över tid är det ändå slående hur stora skillnader det finns inom landet och även över tid. Andelen gratisarrenden låg på 35 % i riket år 1994 och ändrades till 18 % år 2022.

Norra Sverige har genom hela perioden haft flest gratisarrenden, från hela 77 % år 1994 vilket långsamt gått ner till endast 27 % år 2015 och sedan har det ökat till år 2022 till över 50 % igen. I hela landet har trenden brutits och det har skett en ökning de senaste 20 åren vad gäller andelen gratisarrenden.

I diagrammet och i kartorna kan man se att det skett en minskning från 1990-talet till ungefär 2016 på nationell nivå. Sedan har andelen gratisarrenden ökat igen. Det hänger delvis samman med förändrade regler för ersättningar. Att analysera dessa förändringar och förklara dem kräver mer forskning och undersökning. Här kan vi konstatera att det finns en intressant förändring de senaste 15–20 åren, som man kan se i kartan.

Kartan visar sex tidssnitt i landet för andelen av arrendena som är så kallade gratisarrenden. Det är generellt sett en mycket hög andel som är gratisarrenden. I norra Sverige är den mycket hög år 1994 och minskar något fram till år 2015, då den ökar igen. Mer än hälften av alla arrenden i Norra Sverige år 2022 brukas utan att markägaren får någon ersättning. Samma utveckling kan man se i hela landet, men från lägre siffror. Sydsverige som består av god jordbruksmark har vid alla tidpunkterna den lägsta andelen för gratisarrende. Källa: Jordbruksverket.

Källor och referenser:

Jordbruksverket, Arrendepreiser på jordbruksmark 2022.

<https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2023-02-28-arrendepreiser-pa-jordbruksmark-2022>

Jordbruksverket, Statistikdatabasen: Andel gratisarrenden, andel skriftliga avtal och andel avtal där annat än mark ingår, efter region (Nuts 2). År 1994–2022, JO1003M04. (Östra Mellansverige: består även av NUTS2-regionen Stockholm. Norra Sverige består av NUTS2-regionerna Mellersta Norrland och Övre Norrland.)

Jupiter, Kristofer (2014) Vad säger statistiken om jordbruksarrenden i Sverige. Arrendestatistik i Sverige 1927–2010 s. 207–220 i Anders Wästfelt (red.) (2014): Att bruka men inte äga: arrende och annan nyttjanderätt till mark i svenskt jordbruk från medeltid till idag, Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden, 61, Stockholm: Kungl. Skogs- och lantbruksakademien, 320 s.

Wästfelt, Anders (2014): Nollarrende – om samtida värdering av jordbruksmark och landskap, s. 278–288 i Anders Wästfelt (red.) (2014): Att bruka men inte äga: arrende och annan nyttjanderätt till mark i svenskt jordbruk från medeltid till idag, Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden, 61, Stockholm: Kungl. Skogs- och lantbruksakademien, 320 s.

Wästfelt, Anders (red.) (2014): Att bruka men inte äga: arrende och annan nyttjanderätt till mark i svenskt jordbruk från medeltid till idag, Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden, 61, Stockholm: Kungl. Skogs- och lantbruksakademien, 320 s.